

Sàhara occidental: el deliri de l'“unificador”

ARXIU / JORDI SEBASTIÀ

L'ocupació del Sàhara va convertir Hassan en el 'reunificador' i la situació d'excepció li va permetre ajornar 'sine die' les reformes democràtiques. Mentrestant, 200.000 refugiats esperen que l'ONU faça realitat el referèndum d'autodeterminació pactat el 1991.

El nou secretari general de l'ONU, el ghanès Kofi Annan, coneix bé el problema. Ell és africà, i el conflicte del Sàhara és, potser, el que més divideix la consciència del continent. Sap, a més, que l'ONU ha fet un paper molt poc lluït en el procés de pau i que la credibilitat de la institució, que ja fa anys que va a la baixa, té en el Sàhara un dels principals esculls. Per això ha apostat fort i ha nomenat un intermediari de primera: l'ex-secretari d'Estat nord-americà James Baker.

Referèndum en la sorra. La missió de Baker consisteix bàsicament a reorganitzar els treballs per dur endavant el referèndum pactat en el pla de pau de l'ONU i previst per al 1992. Ajornat primer fins al 1996, es troba actualment suspès

ARXIU / RAFA GIL

James Baker. És el nou enviat de l'ONU per al Sàhara.

sense data de represa. En el referèndum, els saharis han de decidir si volen un estat independent o volen ser part del regne del Marroc. El tràmit no és senzill perquè, tot i que les dues parts, el govern marroquí i el Front Popular per a l'Alliberament del Saquiat el Hamra i el Río de Oro, el Polisario, accepten que el cens per a la votació ha de prendre com a base el que el govern espanyol va efectuar el 1974, on només hi ha 74.000 saharis, Marroc insisteix a intentar “fer passar” milers de suposats descendents de saharis. L'estratègia, que va motivar la suspensió de la missió de l'ONU en la zona, demostra que la certesa de Hassan II sobre la marroquinitat del Sàhara, no és total.

Mentre esperen la represa del procés d'identificació, uns 200.000

saharians viuen a Algèria, en la zona de Tindouf, de l'ajuda internacional. Són els que van aconseguir fugir després que l'exèrcit marroquí envaïra, el 1975, el que era oficialment una província espanyola i bombardejara amb Napalm els qui escapaven; i l'àmplia descendència que han tingut en aquests vint anys. Les dues terceres parts dels refugiats han nascut als camps i tots estan condemnats a la vida d'apàtrides ja que no pertanyen a cap estat oficialment constituït. Establerts en *haimes*, les tendes tradicionals dels seus antecessors beduïns, els saharians han organitzat un règim de supervivència amb escoles, internats i hospitals que ha provocat tota una revolució interna. La necessitat de resistir ha obligat els saharians a formar quadres que puguen mantenir una moral alta i ajudar en el terreny diplomàtic: el resultat és una població molt més preparada que la de qualsevol país veí.

El Polisario, que va obligar l'exèrcit marroquí a construir murs per tancar el desert, ha amenaçat en moltes ocasions de tornar al combat si el procés del referèndum no avança, però prefereix exhaurir la via del diàleg. Sap que no pot guanyar la guerra contra un exèrcit no massa motivat però molt millor equipat, bàsicament per les empreses d'armes espanyoles. El referèndum és la seua única eixida i necessita que es faça tan prompte com siga possible. El temps corre en contra seua i la situació interna d'Algèria, el principal aliat del Polisario, comença a fer encara més incòmoda la vida dels refugiats.

En l'altre costat, el rei Hassan necessita que el conflicte continue. Si el seu pare, Mohamed V, va passar a la història com l'"alliberador", ell és, oficialment, l'"unificador", el monarca que ha retornat als marroquins el terreny que històricament els pertany. Aquesta missió gloriosa, que va encetar amb la Marxa Verda el 1975, ha aconseguit engrescar tots els partits marroquins, fins al punt que col·locar-se a favor dels saharians al Marroc significa anar directament a la presó. La situació d'excepció motivada per la re-

Presoners o desertors?

Tijerd Mohamed vigila amb paciència una exigua plantació de vegetals, ell en diu el "jardí", en una escola, a prop de Rabuni, la capital administrativa dels camps de refugiats saharians en la zona algeriana de Tindouf. A més dels problemes derivats del clima impossible i la terra més que estèril, Tijerd ha de controlar que els xiquets no esclafen d'una revolada l'hortet. Aquesta és la seua missió diària des que el 1979 va ser capturat pel Front Polisario quan servia en el Reial Exèrcit Marroquí. Tijerd no sap ni llegir ni escriure però parla uns rudiments de francès que li fan possible demanar als visitants que li facen una fotografia i després li l'envien. Conta com estava al front, en algun lloc del Sàhara que no pot identificar, quan un escamot del Front Polisario el va prendre. El seu destí és similar al d'altres 500 presoners marroquins distribuïts per Rabuni amb un grau de llibertat insòlit per a uns detinguts. Fan tasques comunitàries i no tenen un altre deure que seguir una certa rutina i vestir un uniforme verd que els identifica. Resulta fàcil retenir-los perquè fugir enmig de l'immens desert els resultaria molt difícil i perquè, a més, no tenen on tornar. Per al Marroc no existeixen. Hassan II no reconeix el Polisario més que com a un "grup terrorista" incapaç de mantenir una guerra i fer presoners. Per a ell, els soldats marroquins detinguts no són sinó desertors i, si tornen, els tractarà com a tals. Per al Polisario són un basa a l'hora d'intentar recuperar els seus partidaris tancats en les sinistres presons marroquines, però contra l'intercanvi Hassan ha fet, de nou, un moviment inesperat en convertir els seus en traïdors. Trist destí per als qui defensaven entre la sorra i el sòl les ambicions del descendent de Mahoma. **J. S.**

**Al Marroc,
col·locar-se
a favor
dels saharians
significa
anar
directament
a la presó.**

sistència del Polisario, ha permès a Hassan II exercir encara més despòticament el seu poder sobre el país. El 1980, davant una vaga general convocada pels principals sindicats, la policia va llançar la consigna que el Polisario es trobava al darrere i n'era l'instigador, l'excusa perfecta per permetre una repressió brutal. L'exèrcit, que ja ha atemptat dues vegades contra la vida de Hassan, està ben ocupat allà baix, vigilant un mur

que el Polisario travessa de tant en tant perquè quede clara la seua vulnerabilitat. Mentrestant, el 40% del producte brut marroquí va dirigit directament a mantenir l'ocupació del Sàhara, tant en forma d'armes com d'inversions per tal de convèncer la població marroquina a baixar al territori ocupat. Allà baix, per exemple, no es paguen impostos.

El front sud de la política de Hassan, que fins ara ha costat milers de morts a canvi d'estabilitzar la figura del monarca, pot ara modificar la seua realitat. Per als representants del Polisario, el fet que Baker siga el nou delegat de l'ONU eleva el conflicte al primer pla internacional, però els nord-americans sempre han estat contents amb Hassan, que garanteix la seguretat de les seues bases militars... Al maig, les Nacions Unides emetran un nou informe sobre la zona que, aquesta vegada, amb Baker pel mig, ja no pot ser rutinari.

Jordi Sebastià